

3. Танська Л. В. Глобалізація культури в контексті динаміки соціокультурних систем. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2023. № 2. С. 42–47.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-427-6-11>

**ACTIVATION OF THE MUSICAL MIND
OF HIGHER EDUCATION IN THE PROCESS
OF FACULTY PREPARATION OF UPCOMING GRADUATES
OF THE DISCIPLINES OF MYSTICAL DIRECTIVITY**

**АКТИВІЗАЦІЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДИСЦИПЛІН
МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ**

Mazur I. V.

*Candidate of Study of Art,
Senior Lecturer at the Department
of Music Studies, Instrumental Training
and Methods of Music Education
Khmelnitsky Humanitarian
and Pedagogical Academy
Khmelnitsky, Ukraine*

Мазур І. В.

*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри
музикознавства, інструментальної
підготовки та методики музичної
освіти
Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія
м. Хмельницький, Україна*

Сучасні кардинальні зміни й реформи освітянського простору призвели до необхідності переосмислення багатьох компонентів навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти. Одним із пріоритетних питань є активізація музичного мислення, що надасть можливість вирішити чимало аспектів у реалізації інтелектуального потенціалу здобувачів вищої освіти на факультетах мистецького спрямування в процесі фахової підготовки. Саме вища школа має спрямувати процес активізації діяльності мислення у творчий напрям, що забезпечить розкриття особистісного потенціалу здобувачів вищої освіти під час оволодіння певним комплексом знань і, відповідно, необхідних практичних навичок при засвоєнні навчального матеріалу дисциплін мистецького спрямування.

Музично-теоретична підготовка вважається важливою складовою процесу формування професійних фахових компетентностей майбутніх викладачів музичного мистецтва. Питання підвищення рівня професіоналізму передбачає спрямування здобувачів вищої освіти на необхідність оволодіння не тільки базовим змістовним комплексом музично-теоретичних дисциплін, але й набуття необхідних практичних навичок і вмінь, які дозволять реалізувати отримані знання у майбутній музично-педагогічній діяльності. Означені аспекти передбачають активізацію усіх важливих компонентів професійного вдосконалення й творчої реалізації здобувачів вищої освіти, серед яких пріоритетного значення набуває проблема активізації музичного мислення.

Активізація музичного мислення в процесі вивчення дисциплін музично-теоретичного спрямування передбачає необхідність вирішення питань, які потребують в умовах сьогодення особливої уваги, серед яких зазначимо наступне: організація і змістовне наповнення навчально-виховного процесу має сприяти формуванню таких якостей здобувачів вищої освіти, які дозволять їм самостійно, творчо й одночасно якісно засвоїти та оволодіти значним важливим масивом історико-теоретичного матеріалу, що розглядається як один із основних базових компонентів під час вивчення дисциплін мистецького спрямування.

Музичне мислення має розглядатися як творчо-пізнавальна діяльність, спрямована на усвідомлення художньої змістовності образного наповнення творів мистецтва та його подальше відтворення у різних видах музичної діяльності. Специфіка існування музичних композицій полягає у мінімальній визначеності, оскільки музична інтонація, яка вважається основним фундаментальним і визначальним чинником в процесі функціонування музики у слуховому просторі, не передбачає жодної можливості матеріального осягнення, тому усі можливості спілкування з музикою відбуваються лише на психолого-фізіологічних й емоційно-образних рівнях, які настільки індивідуальні й особистісні, що специфічність процесу сприйняття, особисте усвідомлення та власна інтерпретація змістовного наповнення творів музичного мистецтва можуть бути у варіантно-кількісному відношенні безмежними.

Сутність музики полягає у постійному становленні художньої думки у звуковій матерії, процесуальність розгортання звукового мислення виявляється у феномені музичного мовлення, яке стає можливим завдяки притаманній йому природі функціонування – інтонуванню. Розуміння інтонації й процесу інтонування ґрунтується на визначенні музичного мислення як мислення музикою (на відміну від мислення

про музику). В означеній позиції, стосовно музичного мислення, процес інтонування стає безпосереднім показником творчої діяльності музичного мислення, специфічним «інструментом» цієї роботи та її сутністю [3, с. 49].

Розвинуте музичне мислення має розглядатися пріоритетним аспектом в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва, що передбачає досягнення такого рівня слухацької культури, коли матеріалом думки стають слухові структури, своєрідні думки-формули, що мають звуковисотну природу, а потік музичних уявлень стає природною формою мислення. Емоційно-образна природа, асоціативність та процес інтонування виступають важливими характеристиками музичного мислення [1].

Активне використання і впровадження у сучасному освітянському просторі інноваційних технологій, спричинили значні зміни в розумінні сутності музичного пізнання. У попередні роки основну увагу більше звертали на пізнання зовнішньої художньої форми твору й особливості її втілення засобами музичної мови, тому провідним методом музичного пізнання був аналіз. Сучасна музично-педагогічна наука розглядає і визначає музичне пізнання як глибоко особистісний процес, в якому реципієнту надається співтворча, активна роль. Пізнання музичного твору полягає не в усвідомленні його «поверхневої семантики», а в особистісному ставленні до музичного мистецтва.

Цей процес детермінується багатьма чинниками, до яких доцільно віднести індивідуально-типологічні, психологічні особливості сприйняття, які передбачають обов'язкове залучення особистісного внутрішнього потенціалу, минулого досвіду людини. Музичне пізнання невіддільне від творчості. Грунтуючись на емоційному засвоєнні змісту музичних образів, воно збагачує їх особистісним ставленням і створює новий, багато в чому відмінний від композиторського, образ.

Єдність музичного мислення як механізму пізнавальної та творчої перетворювальної діяльності особистості не заперечує й існування певної специфіки його функціонування в різних видах цієї діяльності. Це визначає специфіку методичних підходів формування музичного мислення в умовах різних видів діяльності: діяльність пізнання музики – рух від звуку, образу до поняття; творча конструктивна та виконавська музична діяльність – рух від поняття до образу, звуку. Це визначає основні складові методичної системи активізації музичного мислення: методичне забезпечення роботи в процесі пізнання (сприймання та аналізу) музики; методичне забезпечення роботи в процесі творчої (виконавської та композиторської) музичної діяльності.

Основними аспектами в процесі активізації музичного мислення виступає вимога комплексного й цілісного підходу до усвідомлення музичного мислення як системи, самостійної структурної одиниці, з'ясування і визначення специфіки всіх компонентів окремо і у процесі їхньої взаємодії [4]. Формування основних компонентів музичного мислення передбачає вирішення завдань: викликання активного інтересу до музичного мистецтва, бажання знайомитися з ним та краще його розуміти; формування усвідомлення значення музичного мистецтва для повноцінного буття особистості, потреби у взаємодії із творами музичного мистецтва; розуміння необхідності прикладання зусиль для оволодіння кращими надбаннями загальної та музичної культури, мотивації до здійснення таких зусиль; формування активної позиції в процесі спілкування з музикою, бажання брати участь в творчих видах діяльності.

Вагомий внесок в активізації музичного мислення належить інтеграції на рівні зв'язків музики з іншими видами науки та мистецтва: математики, літератури, живопису, скульптури, театру, хореографії, кінематографу та ін. Обов'язковим є створення змістовних зв'язків у системі засвоєваних здобувачами освіти теоретичних знань, що досягається постійним звертанням до вже засвоєного матеріалу при викладенні нового, постановки проблемних запитань. Дотримання принципу поступовості й послідовності дозволить простежити увесь шлях розвитку музичного мистецтва, визначити основні етапи та окреслити важливі події у цьому процесі. Це передбачає активізацію процесів музичного мислення й одночасно вважається важливим стимулом у зацікавленості музикою.

Література:

1. Ільченко О. О. Питання сутності і структури музичного мислення. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського* : збірник наукових праць. Київ, 2003. Вип. 9. 150 с.
2. Котляревський І. А. Парадигматичні аспекти розвитку понятійного апарату музикознавства. *Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського* / ред.-упор. О. С. Тимошенко. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2000. Вип. 7. С. 31–33.
3. Москаленко В. Г. До визначення поняття «музичне мислення». *Українське музикознавство* : зб. ст. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. Вип. 28. С. 48–53.
4. Пясковський І. Б. Логіка музичного мислення : монографія. Київ : Музична Україна, 1987. 182 с.